

Epistola D. Parei ad N. N.

de Ho 1584.

64

Sum literarum istas scribo, afferuntur mihi ex nundinis D. Ursini
commentarii catechetici apud vos typis expressi: statim inspicio,
et quod metuebam, video, sub Ursini nomine, vendi minime
Ursiniana, nimirum Christi non tantum poenam seu meritum
sed sanctitatem quoque seu puritatem hanc natura nobis
pro justitia imputari. Ego, qui Ursini domesticus fui,
ejus bibliotheca et chartis libere usus sum tanquam meo,
rationemque studiorum ejus inspexi, verè affirmare possum,
et plurimis etiam ipsis Ursini manuscriptis documentis
demonstrare paratus sum, ipsum ab anno 1565. de justifi-
catione nostri constanter scripsisse et docuisse, hoc vide-
licet, Christi passionem seu mortem, seu poenam, seu meritum
seu satisfactionem, seu obedientiam, quam legi pro peccatis
nostris exsolvit atque prestitit, esse non partem justitiae
nostrae, sed integram et perfectam legis praestationem
atque justitiam, et hanc credentibus imputari: hoc est, esse id,
propter quod deus non tantum nos recipit in gratiam,
remissis peccatis, sed nobis etiam benefacit, nos regene-
rat et vitam aeternam donat. Hoc ipsum in sapientiae collegio
diligenter, nec sine contentione, aliquā, modeste tamen
inculcabat in privatis repetitionibus ac disputationibus.
Et ut haberet occasionem rem hanc plenius explicandi,
istes de justificatione theses privatim in collegio disputa-
das proposuit anno 1565.

- I. Justitia, quā coram deo justī sumus, est legis impletio.
- II. Justitia legalis est impletio legis ab eo ipso prestita, qui
justus nominatur.

III. Iustitia Evangelica est poena nostrorum peccatorum, quam
Christus pro nobis sustinuit, credentibus à Deo gratis imputata.
Gründl. Brühl. Accedit hinc, quod verba ista, quae in libri sui de coenâ editione
Exegesis doctrina
Orthodoxa de
Coenâ. Germanica prima anni 1564 leguntur cap. 2. pag. 158. cap.
prima: *Trinität und einig werden wir also theilhaftig, daß uns
all sein Leid, Gessamtheit, Gerechtigkeit und heiligkeit
von Gott wird zugesprochen. hoc est. Meriti ipsius ita sumus
participes, ut tota ejus passio, obedientia, iustitia et sancti-
tas ita à Deo imputetur etc.* Ipse in posterioribus editionibus
omnibus, etiam in illa, quam Harnisii typographi anno 1582
coepit, sed alijs imprimendis occupatus nondum perficere potuit
correxit hoc modo: *Trinität und einig werden wir also theil-
haftig, daß uns sein Leid und Trübsal, Daniel so für alle
unsere Sünde gering gütig, und uns das ewige Leben her-
schonend soll, also von Gott wird zugesprochen, hoc est. Meriti
ipsius ita sumus participes, ut tota ejus passio et mors, quae
pro omnibus nostris peccatis satisfecit, et vitam aeternam pro-
meruit, ita nobis imputetur, ut etc.* In volumine, quoque The-
logico, loco de Lege p. 272. legitur et expenditur objectio
reciunda, et quae subicitur ad hanc responsio: vel hinc pro-
spici à quovis non omnino videri facile poterit, quae ipsius
hac parte doctrina fuerit sententia, nempe J. Christum
legem implevisse pro nobis quia obedientiam mortis seu poe-
nam, cuius poena solius praestationem, propter non presti-
tam obedientiam, à nobis exigebat lex, ut in gratiam à
Deo reciperemur. Hanc poenam à Christo pro nobis
exolutam esse integram et perfectissimam impletionem
legis, eoque iustitiam credentibus imputandam, quia ipsi coram
Deo iusti sunt, *ἐνεκεν τῆς καὶ ἡμῶν*. In eodem volumine
pag. 271. docet, legem fide stabiliri tribus modis: qui in
commentarijs quoque istis p. 696. recitantur: confessione, satis-
factione et obedientia inchoata: Ut satisfactione quidem
quia fide

97
quia fide applicatur, seu imputatur nobis Christi satisfactio
aequipollens poena aeterna, quam lex nobis, non praestantibus
integram obedientiam, irrogabat. Per hanc itaque fidem fieri
ut sine lege quidem, hoc est, non propria obedientia, sed
tamen non contra legem, hoc est, non sine alterius pro no-
bis perfecta satisfactione, justificemur coram Deo. Nulla
hic fit mentio sanctitatis imputatae. Quod si existimasset
per fidem stabiliri ~~regiam~~ legem, etiam sanctitatis et
justitiae Christi imputatione, profecto id non praetermi-
ssisset, eo praesertim loco, ubi ex professo istam rem tractat.
Huc accedit, quo Commentar: catechet: p. 478. ad quaestione[m]
quartam: Quae sit nostra, hoc est, Evangelica justitia?
expressi ostenditur, justitiam nostram esse satisfactionem
Christi, seu poenam, seu humiliationem nobis imputatam:
ubi nulla mentio sanctitatis: item quod quaestio quinta, sexta
et septima aperte formatur tantum de satisfactione, quo-
modo videlicet et cur illa fiat justitia nostra. Item quod
ibidem satisfactio nominatur perfecta impletio legis. Ex his,
ut omittam jam alia, obscurum esse non potest, illud quod
in Comment: catechetico p. 479. novae editionis vera atque plena
resurrectioni ad quaest: Quae sit justitia nostra? inseritur
de puritate humanae naturae Christi nobis imputatae et alibi
sepius repetitur, non esse Ursini, sed additamentum scio-
lorum. Porro supposititium hoc esse, patet etiam ex eo,
quod per istam ~~proponitur~~ multiplex et manifesta in com-
mentariis implicatur contradictio, quam Ursino impingere,
non sinit ipsi, quo valebat, ingenii acumen et judicium
singulare, et quam cum in alijs, cum in hac re cognoscenda

adhiberet accurata, longa, ac penè supersticiosa diligentia
atq; consideratio. Primum n. commentariorum p. 476. legimus
ista verba: Legalis iustitia fit aut per obedientiam legis aut
per poenam, alterutram enim lex requirit. Atqui hoc ipsum
est fundamentum immotum, ex quo ipse docebat presta-
tionem tam obedientie, tam poenae sufficientem, utriusque
esse integram iustitiam, legemq; requirere, à nobis non
utramq; sed alterutram. Christum verò utpote i. Mediato-
rem et sponsores pro nobis duplicem necessario habuisse
legis impletionem, et quidem utramq; perfectissimam,
alteram obedientia, quam ipse pro se, alteram poenae, quam
pro nobis praestitit. Ex hoc itaq; fundamento evertitur
imputatio sanctitatis carnis Christi.

2. Sag: 113. 114. 119. rectè docetur liberationem à peccato
et morte simul esse restitutionem sanctitatis, iustitiae et
vitae aeternae, eamq; liberationem fieri i. per satisfactionem
pro peccatis seu condonationem peccatorum, seu imputationem
poenae. 2. per regenerationem, quae huc inchoatur, in altera
vita perficitur. Et si autem istis paginis ex professo agitur
de modo, quo perfectè liberemur, non tantum à poenâ, sed
etiam à peccato, nullum tamen verbum habetur de tertio
illo modo liberationis à peccato, videlicet per sanctitatem
carnis Christi nobis imputatam, quia pag: 119 et 120. scribit
legem vel ad obedientiam vel ad poenam obligare, et utrumq;
quidem praestitum esse à Christo: scilicet obedientiam pro se,
poenam pro nobis. Non tamen posse legi satisfieri obedi-
entia, quia obedientia sequens priori offensionis satisfacere
non potest, sed posse luendo poenam aeternam, aut aeternam
aequipollentem. Sed cur non potest legi satisfieri obedientia?
Prima causa est, quod quantavimq; creatura rationalis,
etiam humanitas

98
etiam humanitas Christi obedientiam legi quovis tempore
præstat, ad eam præstandam quovis tempore obligata est. Qua-
re obedientia et pietas, quæ post violatam legem unquam deo
exhiberi potuit aut potest, aut in omnem eternitatem
poterit ab alio sive Angelo sive homine, sive etiam
ab ipsa humanitate Christi; illa, quia singulis momentis
debitum est, nequaquam potest valere pro prioris offensa
aut omissione seu violatione legis. Secunda est, quod
impletio legis à Christo per obedientiam præstita, non potuit
esse pretium pro alieno debito, cum ad eam præstandam
utpote homo et creatura obligatus fuerit. Tertia est, quod
lex à nobis propter non præstitam obedientiam illam pri-
orem et omniam obedientiam non requirebat, sed poenam.
Nec, n. lex utrumque, sed alterutrum exigit. Quare et otiosa
est disputatio de imputata nobis illa carnis Christi obedi-
entia et pietate: et cum in se falsum est, tum falso plurimis
locis commentariorum catecheticorum Ursino ascribitur,
quod sancti et iusti coram deo censeantur propter carnis
Christi sanctitatem et iustitiam, uti vocant, activam.
3. Pag: 130. ista ponitur objectio: At homo nudus sua obedi-
entia legem implevit, Ergo. additur responsio hor: De illa obedi-
entia non potuit esse pretium pro alieno debito, cum ad eam
præstandam ipse se obligavit. Hæc primò aut non suo loco
posita est objectio ista, aut depravata, aut non de homine,
Christo intelligenda, cuius hic videtur accipi, sed de alio aliquo
ex hypothesis seu per impossibile. Nam Christum dicere ho-
minem nudum est Nestorianum et Arianum. Secundò male
dicitur, se obligaverit, pro obligatus sit. Nam ratio, cur
Christi obedientia, quamvis perfectissima, non potuerit esse pretium

pro alieno debito non haec est, quod ipse se obligavit ad eam
prestendam. §. alioquin nec poena ipsius posset esse pretium
pro nostris peccatis, quia, cum illam non deberet, tamen
ad eam perferendam ipse sua sponte se obtulit et obliga-
vit: §. sed ista, quod ad prestendam eam legi ipse iure crea-
tionis obligabatur, hoc est, quod ipse eam deo tanquam
creatura rationalis Creatori suo debebat. Tertio si obe-
dientia seu iustitia Christi propria non potuit esse tale
quid, quod pro alieno debito prestaretur, quomodo illa dicitur
nobis imputari? Quarto quod quis ipse debet, id non potest
prestare pro alieno debito. Christus obedientiam, hoc est, san-
ctitatem et iustitiam etiam perfectissimam legi debebat
ipse pro se. Ergo eam non potuit prestare pro aliis, et per
consequens illa aliis non imputatur.

4. Pag. 312. sicuti et 129. docetur Christum legem imple-
visse i. sua ipsius seu propria iustitia. 2. satisfactione pro
nostris peccatis, et additur utrumque esse perfectissimam legi
impletionem. Quid vero est sua ipsius seu propria iustitia?
annorum etiam satisfactio seu poena fuit in Christo tanquam
in subiecto, eoque ipsius propria? Profecto fuit, sed illam
legi debebat et prestitit pro se, hanc pro nobis. Quare illius
sua ipsius iustitia idem utriusque est, quod puritas seu con-
formitas, seu sanctitas, quam Christus ut homo debebat
legi pro se, et qua ipse Christus est ac manet, nec proprie
alterius fit per imputationem. Deinde expressis verbis per-
mittitur, satisfactionem fieri nostram applicatione seu im-
putatione. Cur non etiam iustitia? Quia illa primario est
proprie non potest dici imputari, quia illam a nobis non
exigebat lex: sed tantum poenam, propterea quod obedientiam
non praeberamus. Hoc ipsum colligitur non obscure, ex iis quae
eodem loco in Responsione ad instantiam leguntur.

99
Pag. 476. et alibi habetur, iustitiam Evangelicam esse lulpor
Filij Dei, esse ipsam satisfactionem, seu poenam legi pro pecca-
tis nostris à Christo prestitam, atq; adeo totam ipsius hami-
liationem, quæ pag. 479. vocatur etiam obedientia videlicet
in poena pro nobis sufferenda. Frustra autem huc obijciat,
lulpor seu satisfactionem Christi dici iustitiam nostram
per synecdochem. Nam tantum abest, ut synecdochem illam
admisericorditer / eam n. Scriptura ignorat. Id etiam eam sem-
per tacuerit: sepe autem ex eo auditum sit, Christi
meritum nequaquam esse tantum partem iustitiæ imputatæ,
sed esse perfectam iustitiam nostram, multo perfectiorem,
quam sit iustitia seu conformitas secundum totam legem
perfecta, omnium Angelorum et sanctorum hominum.

6. Aliquoties repetitur, meritum seu poenam Christi esse
causam formalem iustitiæ imputatæ. Recte hoc: sunt n.
ipsissima Ursini verba. Atqui forma est ipsa quidditas seu
essentia rei, dans ipsi suum esse. Meritum ergo Christi est
ipsa iustitia nostra integra non tantum pars ejus.

7. Pag. 480. dicitur peccatorem sola imputatione meriti
Christi esse iustum coram deo. Si SOLA meriti Ergo non etiam
sanctitatis imputatione.

8. Pag. 483. habetur: Solum Christi meritum esse objectum
fidei: Extra Christi meritum nullam esse iustitiam nostram
vel ejus partem. NISIL præter Christi meritum esse iustitiam
nostram neq; ex toto neq; ex parte. Ut pag. 454. 471. nos
esse justos unico Christi merito. Cum his, quæ Ursini sunt,
quomodo consentiant, quæ pag. 479. Ursiniani asserunt, sunt
nempe quod Christus perfectè legem impleverit pro nobis
1. Sanctitate humane nature. 2. Obedientia tua: et quod
utrag; impletio nobis imputetur? Annon his verbis iustitia
nostra ex partibus componitur, quam tamen ex partibus compositam
esse, prioribus recte negatur.

9. pag: 453. non modò expresse verbis docetur, idq; sacris literis
consentaneè, idem esse habere remissionem peccatorum, et esse
justum. Sed præterea refutatur objectio quidam, quæ præ
cipuum et reverà unicū est argumentum, quo quidem
ostendere conantur, etiam sanctitatem Christi et cum lege
conformitatem nobis imputari. Nempe lex requirit non
tantum ut non faciamus peccata, sed etiam ut faciamus
bona, hoc est, præstent perfectam Dei et proximi dilecti
onem. Ergo ut simus justi, non satis est, ut peccatum sit
condonatum, sed necessaria quæ sunt bona opera, seu præ
statio legis perfecta. hoc est. Ergo justitia nostra non est
sola Christi satisfactio pro peccatis, sed præterea plena
omnis secundum legem justitiæ impletio. Hujus argumenti
reprobatio et solutio, in qua tandem subiicitur, nos unico
Christi merito justos coram Deo reputari, cum pag: 453.
describatur Ursino, idq; verè et rectè, qui non sumopere
indignetur, eidem alijs istorum commentariorum locis affig
ejusdem argumenti approbationem, ita ut idem de eodem
videatur affirmare et negare? Quis enim ista neget esse
contradictoria: solum et unicū Christi meritum est justiti
a nostra, et solum Christi meritum non est justitia nostra.
Item satisfactio seu meritum Christi et perfecta legis im
pletio, et justitia et satisfactio Christi non est perfecta ju
stitia nostra, sed pars ejus? Nimis hæc crassa sunt et in
digna, quæ sub vulgaris etiam, nedum tanti Theologi nomi
ne spargantur. Hæc nimirum sunt ea, quæ rectè discipulis
ab Ursino tradita fuere, additionibus aliis depravare, ma
nifestisq; contradictionibus deturpare.

10. Non urgebo nunc illud, quod pag: 479. sanctitas humana
natura.

natura in Christo nominatur humiliatio. Epistimae enim
 esse mendam sive librariorum sive typographi. Quod si factum
 est studio, manifeste se huc prodit partim inscitia, partim ma-
 licia eorum, qui in alienis corrigendis videri voluerant in-
 geniosi. Nam si, quae eodem loco, tum antecedant, tum sequan-
 tur, diligentius expendantur, non difficile est videre, ut si non
 longe aliud dixisse, et voluisse, nempe, quod non tantum mors,
 sed tota, quae hanc ab articulo natiuitatis ad horam isse mor-
 tis antecessit humiliatio, nobis imputetur pro iustitia. Ista
 humiliatio, quia est perfectissima legis impletio, vere est iu-
 stitia nostra, quae coram Deo reputamur iusti, sancti, et
 quoniam καὶ ἄμωποι ac si nunquam peccassemus, sed integram
 legi obedientiam praestitissemus. Haec verò iustitia non est illa
 Christi propria iustitia seu puritas carnis, uti volunt com-
 mentarii isti, sed illa, quam habet ex eo, quod Deo Patri to-
 ta humilatione, et passione obediens fuit usque ad mortem
 crucis. Haec n. nobis imputatur non illa.
 Quod itaque eadem pag. dicitur, sanctitatem naturae humanae
 in Christo nobis imputari propter obedientiam vel satisfaci-
 onem ipsius, et propterea solam effusionem sanguinis Christi
 dici iustitiam nostram. illud nego unquam ab Ulssino aut
 dictum aut scriptum. Verum quidem est, Christum morte
 sua promeritum nobis esse donationem spiritus S. qui in
 nobis restituit sanctitatem seu conformitatem cum lege.
 Sed hoc non dicitur nobis imputari, cum legalis sit, et in
 nobis ut in subjecto existat, hic inchoatione, in altera autem
 vita perfectione. Atqui effusio sanguinis seu mors Christi
 per synecdochen dicitur esse iustitia nostra, non quod propter
 illam nobis imputetur sanctitas carnis Christi, sed quia

mors complementum est humiliationis et satisfactionis
Christi, quae est iustitia nostra. Apparet ergo ista vel perpe-
ram excepta esse à discipulis Ursini, vel à sciolis degenerata
et male congelata. Illud quoque quod ead. pag. 479. scribitur,
puritatem humanam naturam in Christo necessariam fuisse, ut
obedientia seu satisfactio posset ab ipso praestari: nihil pro-
momenti habet, ut hinc inferatur, puritatem illam Christi
nobis imputari. Requirebatur, ut Mediator esset verus deus,
et fieret homo; non tamen deus est, aut homo factus est pro
nobis. Necessarium erat, ut Christus resurgeret ex morte, as-
cenderet in coelum etc. quia meritum ejus non poterat esse ju-
sticia nostra, nisi illud ipse resurgens et ad dexteram collo-
catus in coelis potentia sua divina nobis applicaret. Sed quia
hinc colligat, resurrectionem, ascensionem Christi et spiritus
Sancti missionem esse partem iustitiae nobis imputatae. In
idem modum recipiendi meritum Christi partiri potest
inter fidem et confessionem, propterea quod Rom. X. dicitur
Corde creditur ad justitiam, ore fit confessio ad salutem. Si-
cut enim Christus factus est homo, et quidem perfectissima ab ipso
conceptionis momento sanctitate et iustitia praeditus propter
nos, ut satisfacere pro nostris peccatis posset, sed non pro
nobis, ut illam nobis imputaret. Illius nam praestantiam
ipse, tanquam homo deo debebat pro se etc. Neustadij
Die 18. Aprilis. Anno 1584.

65)

Epistola Parei ad N. N.
Tentatio ad Apostasiam.
Carissime Vir; si quod familiarium colloquiorum, eadem est
pistoliarum ratio esset, volumen, non epistolam ad te mittere

hoc tempore